

Протопопова Татьяна Родионовна

Учитель якутского языка и литературы

МКУОУ «Бетюнская СОШ имю Е.С. Сивцева – Таллан Бюрэ», Намский улус, с.

Бютяй-Юрдя

Сценарий театрализованной постановки по сказке Петра Тобурокова «Буквалар муньбахтара»

Петр Николаевич Тобуроокап

Буквалар муньбахтара

Театрализованной туруоруу сценарийа

Оонньуур дьоно:

Миша Иванов –

Миша Иванов аҕата –

А -

Э -

Б –

Д –

И -

М –

Т -

К –

О –

У -

Ү -

Ш -

Р -

Ж -

Ф -

В -

Худуохунньук -

Туттуллар мал-сал:

Остуол, олоппос, лаампа

Этэрдэс

Буукубалар

Мольберт

Быыс сабыллан турар.

Сцена биир өттүгэр мольберт турар.

Худуохунньук киирэр, афишатын туппутунан киирэн мольберка уурар. Афишатыгар албаастаах эбит.

Быыс арыллар.

Экранга видео көстөр.

*(Иккис кылааска туйгуннук үөрэнэр Миша Иванова аҕата лаппыттан сабыс-сага
«Мурзилка» диэн араас ойуулаах сурунаалы аҕалбыт)*

Миша: *«Мурзилка» аата үчүгэйин, махтанабын. Оо, дыкты үчүгэй остуоруйа баар эбит. «Сурук бэлиэлэрин мунньахтара», Запятой, Точка, Тире, Күүһүрдэр бэлиэ, Ыйытар бэлиэ уонна да атыттар буолан бэрт уһуннук мунньахтаабыттар. Ыһылаах-хаһылаах улахан мунньах буолбут. Сурук бэлиэлэрин сатаан туруорбат оҕону дэлби критикалаан ытаппыттар.*

Миша ааҕа олорон утуктаан барбыт (дьааһыйар, ууннанныыр)

Миша: *Аа-ам!*

(Видео көстөн бүтэр. Миша уһуктар, көрөр-истэр, соһуйар.

Видеофайл көстөр)

Арай ону истибит курдук А буква атахтара хамсаан-хамсаан барбыттар.

Онтон улам-улам уһаан, соноон ат дугатын туорайдаабыт саҕа буолбут. Атахтанан, харахтанан кэлбит.

А этэр: *Аа! Атаһым Миша! Дьэ атаас, маннык наада баар!- диэн барыта “аа” да “аа” буолан айдааран барбыт.*

Миша: *Бу остуоруйа дойдутугар кэллэбим, остуоруйа сиригэр букватааҕар буолуох ыт, кус бары киһилии кэпсэтэр. Отгон буквалартан күнүс да тыл тахсар. Бэйи сылдыа түһүүм. (Мөхсөн уһуктаары гынан баран уһуктубатах)*

Миша: *А, дорообо! Олорон кээс! Туох наадалааххын?*

А этэр:

Араас наада баһаам.

Аахтапына, аан бастаан,

Ааппын сатаан эппэккэ,

Араастаахпын билбэккэ

Ааҕарга да албаһаан

Атаҕастаан эрэллэр.

Аҕаларын да аатын

Арыт таба аахпаттар,

“ Па! Па!” курдук ааҕаллар,

Мама диэннэ барытын

“Маа” да “маа” диэн буолаллар,

Мангыраһан бараллар.

Миша: Ону хайдах гынныха сөбүй?

А этэр:

Букваны хомуйтаан,
Мунһабынан уураахтаан,
Буруйдаабы булуохха,
Моһуоратын биэриэххэ!

Миша: Ээх!

*Миша сөбүлэхэр. Инһэ диирин кытта этэрбэһин иһигэр арай туох эрэ мөхсөн барар.
Онтон эмискэ этэрбэһин айабыттан Э буква мүччү көтөн элэстэнэн тахсар.*

Э этэр: Ээ-э? Ээ? Эн ыңгырдын дуо? Эээ? (Үрүт үөһэ мээчэхтээбитинэн барар).

Миша: “Этэрбэс” диэн тыл үс Э буквалаах эбит.

Били кини “ээх” диэбитин албас истэн, миигин ыңгырда диэн биир Э кэлбит.

А этэр: Чэ, Э, эр бэрдэ эн буоллабын, “эй!” диэбэҕкэ, “ээх!”диэн, кэрийтээн этэттээ; буквалар мунһахтара буолар, кэлэ тартынар!

Э этэр: Ээх-ээх! (Э элэс гынан хаалбыт).

Өр-өтөр буолбатах:

*Ол оронтон **О**,
Иһит иһиттэн **И**,*

*Уһааттаах ууттан **У**,*

*Үрүмэлээх үүттэн **Ү**,*

*Ыкса ыалтан **Ыа**,*

*Хаххаба сыппыт **Х**,*

*Ырдыгынас **Р**,*

*Сырдыгынас **Ш**-*

*бука бары , буква бары кэлэн кэккэлэһэ олон испиттэр. Аан бастаан аһаҕас дорҕооннор
буквалара кээлтэр.*

А этэр: Биир, икки, үс... (ааҕан көөртө) аҕыстар эбит.

Б аахпыта: (Онтон бүтэй дорҕооннор буквалара субуруспуттар). сүүрбэ эбиттэр.

Ж аахпыт: (*Ордук бочуоттаах мизтэбэ сага киирбит буквалар олоубуттар, Ж бытыгын соһо-соһо*) сэттэ эбиттэр.

А этэр: (*Саамай аҕалара буоларын быһыытынан А буква аан тыл этэр*) буукубалар мунһахтарын саҕалыырбытын көнүллээн. Председателинэн биир сүбэнэн **Б-ны** талыахха. Суруксутунан **М** буоллун. Доклады **Д** оноруо.

Миша бэркэ сэргээн истэн олоубут.

Д этэр: Табаарыс буквалар!

Дакылаакка киирдэххэ

Чахчылаах суоллары

Таарыйтаан истэххэ

Дьыалабыт куһаҕан:

Итэбэс улахан.

Бэл **Б, В** иккини

Арааран билбэттэр,

Ол оннук уолаттар

Бу манна да бааллар!

Оннооҕор **Т** атаҕын

Бысталаан ылаллар,

Үс атах оннугар

Биир гынан муннуулар.

Оннооҕор **Р**-га ордук

Ис эбэн биэрэллэр,

Тагнары **В** курдук

Токурдаан кээһэллэр.

Ол оннук кыргыттар

Бу манна да бааллар!

Сороҕор буква

Дьүһүнүн сүтэрэр,

Быстыбат чиэрбэлии

Ининник эргиллэр.

Сороҕор суругу

Ииннэри анһаллар,

Сыттыктаан чинэтэн

Сытырбыт буолаллар,

Ол оннук мэниктэр

Манна да элбэхтэр!

Ардыгар **Н**-наах **И**

Арааһа көстүбэт,

Н-а да, **И**-тэ да,

П-та да биллибэт.

Ардыгар дыапталаан

Айдааны тардаллар,

Ардыгар араастаан

Кый-бырах ытталлар.

Ол оннук саланнар

Бу манна да бааллар!

Быһата алҕастар

Быйыл да тахсаллар.

Түмүккэ кэллэххэ,

Төрүөтүн биллэххэ:

Ким ыты сырсарын

Үөрэхтэн ордорор,

Оруогун ааҕарын ыалдьарга холоноор,

Сүрэбэ суох – көппө,

Сүрэбэ суох өтгө

Ол мэник буолааччы,

Ол дьону муннааччы!

Көрүн, бу олорор

Миша диэн пионер,

Оруогун толорор,

Кылааска биримиэр.

Кини өр, кыһаллан

Оруогун ааҕааччы,

Ол иһин буква

Арааһын сатааччы,

Ол иһин учуутал

Махталын ылааччы,
Ол иһин кылааска
Холобур буолааччы!

*Дакылаат бүтэр. Быквалар бары ытыстарын охсунантаһыгыраталлар. Ордук
түөрт илиилээх буолан, Ж куннээбит.*

*II атабын атабар охсуна-охсуна экирээн ылбыт. Дакылааты бары
сөбүлээбиттэр.*

Председателлээччи Б этэр: Билигин биир-биир боппуруоста биэрин.

И этэр: (трибунаҕа **И** тахсыбыт)

Биһигини атаҕастыыр
Биллэр мэник хаһый?
Бэйэлэрин накаастыыр
Мизэрэбит диэн тугуй?

Бары: Быһаарыахпыт, сөбүлэхэбит. (Бу боппуруоһу кэпсэтии кэнниттэн сүбэнэн
быһаарарга эппиттэр).

Кэпсэтиини бастаан М сағалаабыт.

М этэр: Миигин мэлдьи Митя муннуур,

Мэтэгэрдээн онортуур,
Ардыгар анал ааты
Аччыгыйтан суруйар,
Анах муоһун, мас М-ын
Арсыын гына уһатар.

Маннык майгы бобуллуохтаах,
Мантан ыла хаалыахтаах!

Тохтуу түһэн баран тылы Т ылбыт.

Т этэр: Табаарыстар!

Тараас уолу
Таах хаалларар сагаммат,
Татьяны кыһы эмиэ
Таарыйдахха табыллар,
Дьалаҕайдар,
Дьалбаалар,

Хошулаһар букваны
Куруук умнан көтүтэллэр,
Хошуласпат сиргэ ильдэн
Холботолоон кээһэллэр:

«Таатта» диэри –
«Таата» дииллэр,
«Ытар» диэри –
«Ыттар» дииллэр!

*Ити кэнниттэн Э буква этии киллэрэргэ көрдөһөн, илишти уунан үөһээни токура
эймэнгэли олорбут. Б бэлиэтии көрө охсубут уонна тыл биэрбит.*

Э туран эппит: Ээ, дьэ!

Элбэх да эгэлгэ кэпсэннэ ээ,
Эриэккэс даҕаны иһилиннэ ээ,
Ээ, итиэннэ тугу этиллиэй?
Ээ, итинтэн тугу сириллэй?

(диэн истэбинэ К сулбу ойон туран, кэлэбэйдии-кэлэбэйдии)

К этэр: Кы-кы-кылгастык! Кы-кы-кылгастык!

Буквалар бары айманан турбуттар.

О этэр: Оҕордук! Ооҕордук! Оо, дьэ, мээри. Оо, дьэ, мээри! (омуннаммыт). **У этэр:**
(буоллаҕына уһукка олорон) Уу-хаар тыл! Уу-хаар тыл! (уоһугар ботугуруу олорбут).

Ү этэр: Сүрүүн-сүрүн!

Ш этэр: Шшшшш! Тише! Тише! Шшш! *(сырдыгынаабыт)*

Ону истэн бары тохтуу түспүттэр.

Э этэр: Итэбэс элбэбэ дьэнкэ,

Элбэх кэпсээни тэниппэккэ
Итини сүтэрэр үлэбэ
Эбэсээтинэ киирэргэ!

*Итини даҕаны уопсайа бэрт диэн ылымматахтар. Өр баҕайы мөккүһэн-мөккүһэн,
кэпсэтиини ууратан, уураахха киирбиттэр. Уураах бэрт кылгас уураах буолбут.*

Б этэр: Аны буквалары кыһанан онорор, ыраастык суруйар эрэ оҕолору кытта
доҕордоһорго. Үөрэбэр кыһаммат, учуутал соруудаҕын толорбот оҕолортон араҕарга.
Оттон буквалары сатаан ааттаабат оҕолору туох да сэмэтэ суох хаалларан баран, маннык
диэн сүбэлииргэ:

1. **Р** букваны сатаабат оҕолор кыһыл кэтэхтээх киргил көтөр маһы тонсуйан
“Трр! Трр!” – диир тыаһын үтүктэ үөрэнэллэригэр;

2. **Ж** букваны сатаабат оџолорго буква хомурдуос курдук дьүһүннээџин (бастаах, истээх, атахтардаах), оттон көттөџүнэ кыната «жж-жж-жж» диэн тыаһырын эмиэ үтүктэ үөрэнэллэригэр.

3. Учуутал үөрэтэрин өйдөөн истэр буоллахха, бары буква чэпчэки.

Манан мунһаџы сабарга. Аныгы мунһахха диэри В, Ф буквалары сатаабат оџолорго манһык ырыалары сатаан ааџарга соруйабыт.

(В буква ырыата, оџолор ыллыылар)

Аввакум вагонна

Бэйэтэ олорбут,

Аввакум вагонна

Атаһын олорпут.

Аввакум атаһа

Василий диэн ааттаах,

Аввакум атаһа

Валентин диэн уоллаах.

Валентин аџата

Заводка үлэлиир,

Кинини дьон бары

Маладьыас маастар диир.

Билигин кинилэр

Сынһалан ылбыттар,

Вагонна олорон

Кавказтыыр буолбуттар.

Эмискэ улахан баџайы тыас лис гыммытыгар Миша уһуктубута олоппоһугар утуйан хаалбыт эбит. Сурунаала сиргэ түспүт тыаһыттан уһуктубут. Кыра да тыаһы улаханһык истибит. Буквалар ыһыллан хаалаллар.

Быыс сабыллар.

Худуоһунһык тахсан алџаһын көннөрөр.

Быыс